

הנספח הדיפלומטי טור חודשי מאת ד"ר רועי קיבריק

ישראל והעצרת הכללית של האו"ם

ספטמבר 2017*

א. חשיבות העצרת הכללית של האו"ם – "האולימפיאדה הדיפלומטית"

נהוג לכנות את התכנסות מנהיגי מדינות העולם בעצרת הכללית של האו"ם בתור "[הסופרבוול הדיפלומטי](#)". אולם, זו רק הטיה לעולם המושגים האמריקאי. למעשה המפגש הדיפלומטי המרכזי דומה יותר ל"[אולימפיאדה](#)", שעמוסה באירועים שונים, כפי שמסכים גם ד"ר חן קרצ'ר, חוקר האו"ם וסכסוכים בינלאומיים. במשך שבוע שלם אנו עדים למשחקים דיפלומטיים ברמה הגבוהה ביותר.

המשחק הבולט ביותר, וזה שמושך את מרב תשומת הלב התקשורתית, הוא זירת הנאומים של ראשי המדינות. מנהיגי המדינות מקבלים את ההזדמנות לשאת נאום בפני כל העולם, בפני מדינות ספציפיות או הקהלה בביתם – ללמד יופי על מדינתם, לתקוף אויבים, להתגונן, להצדיק, להזהיר, לקרוא לפעולה, לאיים, לבקש סיוע, להשווץ, להתגאות, להכריז על תכניות – להגיד את מה שחשוב להם.

הדברים שנישאים מעל פני במת הנאומים הזו אינם רק דיבורים, אלא מקבלים תוקף של פעולת-דיבור (Speech-Act). בפעולת-דיבור, בעצם הביטוי והמבע יש כבר מעשה המתכוון להתממש. המעשה הדיפלומטי בכללותו בנוי על דיבורים שיש להם ממד משמעותי של פעולה. חישוב למשל על פעולת-דיבור של התנצלות, או של אזהרה, אשר כה נפוצות ביחסים הבינלאומיים. מרכזיותה של הבמה באו"ם הופכת את הנאומים של המנהיגים לבעלי יכולת להשפיע ולשנות את המציאות הפוליטית.

לצד הבמה המרכזית של נאומי המנהיגים מתקיימים אירועים רבים נוספים, ובהם: מפגשים בין מנהיגים, כינוסים של קבוצות עבודה של האו"ם, מפגשים של ארגונים בינלאומיים, פגישות עבודה משותפות לאו"ם וארגוניו ולשותפים מעולם העסקים והחברה האזרחית, פגישות עבודה של דרגי המקצוע הבכירים, וטקסים. למעשה, העצרת הכללית משמשת עבור המדינות זירת מפגש מרכזית בתהליך המתמשך והאינסופי של הגדרת "הקהילה הבינלאומית". בתהליך זה מסכימים על שפה משותפת, על קודים של התנהגות, על נורמות התנהלות, ומגדירים שוב מי בפנים ומי בחוץ. העצרת הכללית היא מוסד אשר מסייע ליצירתה של אותה קהילה בינלאומית, אשר כה מרבים לדבר עליה, אשר משתמשים בשמה ומדברים בשמה, אך בה בעת מתקשים להגדירה – וזוהי חשיבותה הבסיסית של העצרת, עוד לפני כל ההסכמים הפורמליים או ההכרזות שניתנות במהלכה.

ב. מדוע לישראל חשוב להשתתף?

ההשתתפות של ישראל ב"אולימפיאדה הדיפלומטית" מאששת כל שנה מחדש את היותה חברה בקהילה הבינלאומית. עבור ישראל, זוהי הזדמנות נוספת להיות "מדינה ככל המדינות". אולם, זוהי הזדמנות לישראל לזכות ביותר מאשר אישוש נוסף לקיומה, ריבונותה ועצמאותה. ישראל מעוניינת לחזור הביתה עם הישגים: נאום מוצלח באו"ם, למשל. נאום אשר משפיע על הסיפור שהקהילה הבינלאומית מספרת לעצמה בנוגע

*הנספח הדיפלומטי מתפרסם מדי חודש לצד הדו"ח החודשי של מכון מיתווים על מדיניות-החוץ האזורית של ישראל ([הדו"ח הדיפלומטי](#)), במטרה להרחיב את הדיון באחת הסוגיות או המגמות המרכזיות של החודש החולף. [הנספח הדיפלומטי](#) נכתב על-ידי ד"ר רועי קיבריק, מנהל המחקרים של מכון מיתווים. ניתן ליצור עמו קשר בכתובת הדוא"ל: rkibrik@mitvim.org.il, ולעקוב אחריו בטוויטר: [@SergioKkibrik](https://twitter.com/SergioKkibrik).

לישראל או בנוגע לסוגיות שחשובות לישראל. נאום מוצלח הוא חשוב היות וזוהי פעולת-דיבור שיכולה להיות יעילה בגלל הבמה המרכזית עליה היא נישאת. יחד עם זאת, יש לזכור כי עוצמתה של פעולת-הדיבור אינה תלויה רק בנאום הספציפי אלא גם בהלימה לפעולת-דיבור קודמות של אותו דובר, לתפיסה של הקהל את אמינותו של הדובר, ואולי אף יותר חשוב, בהלימה למעשים שנעשו בשטח.

פגישות מנהיגים יכולות להיחשב כהישג. כולם (כמעט) מגיעים לעצרת הכללית של האו"ם, ויש הזדמנות להיפגש. מפגשי ראשי המדינות הם אקט הצהרתי בעיקרו, שמטרתו לסייע בביסוס תפיסה בנוגע לחוזה של קשרים, הפשרת יחסים, או פתרון מתחים. בדומה לנאומים, קהל היעד של פגישות המנהיגים מורכב גם הוא מהשחקנים בזירה העולמית, ובבית.

ניתן לקצור הישגים גם [באירועי המשנה הרבים הנלווים לאירועים המרכזיים](#). לצד העצרת הכללית מתקיימות פגישות אחרות של ועדות וארגונים שונים. חלקן פגישות עבודה, וחלקן פגישות בעלות אופי הצהרתי או טקסי יותר. לישראל יש אינטרס לקחת חלק מרכזי באירועים אלו, ולהשפיע על ההחלטות שמתקבלות בהם, כך שישרתו את האינטרסים שלה ואת הנורמות אותן היא מעוניינת לקדם.

ג. מה היה לנו השנה?

ראש הממשלה הנוכחי של ישראל מכיר היטב את המשחקים הדיפלומטיים. הוא שחקן מוכשר מאוד ובעל ניסיון רב, אשר יודע להשתמש היטב בכלי הרטורי. [בנאומו בעצרת השנתית](#) של האו"ם בספטמבר 2017, ניסה נתניהו לקבע את תדמיתה של ישראל כמדינה מערבית מתקדמת וחדשנית, התורמת לקהילה הבינלאומית. הוא המשיך בניסיונו לקבע בתודעה הבינלאומית את השלטון באיראן כגורם מערער יציבות במזרח התיכון. בכל הקשור לסוגיה הפלסטינית, אולי בגלל שלא היו לו הרבה כלים אמינים להשתמש בהם, הוא ניסה להימנע ככל שניתן מדיון.

ראש הממשלה נתניהו נפגש עם נשיא ארה"ב, וחזק את התפיסה בדבר הברית האסטרטגית בין ישראל וארה"ב. הוא נפגש עם מנהיגי יפן, רואנדה ופנמה, והציג בכך כיצד ישראל מחוברת לחלקים שונים ותרבותיות שונות ברחבי העולם. הוא נפגש לפגישה פומבית ראשונה עם א-סיסי, אשר לה חשיבות רבה בחיזוק הלגיטימציה ליחסי ישראל-מצרים. הוא נמנע מלהיפגש עם ראש ממשלת שבדיה, ובכך אמנם ביטא את הכעס הישראלי על התנהלות שבדיה המבקרת את ישראל בפורומים בינלאומיים, אך גם מנע מישראל את ההזדמנות לנסות ולשנות את ההתנהלות השבדית בעתיד. כמו כן, הוא נמנע מלקיים מפגש עם ארגוני הגג של יהדות ארה"ב, שם סוערות הרוחות בעקבות חוק הגירור ומתווה הכותל, ובחר [לקיים פגישות מצומצמות](#) וסגורות עם מנהיגים יהודיים.

בכינוס ועידת המדינות התורמות, משחק דיפלומטי חשוב לישראל המתקיים על במה צדדית במהלך העצרת הכללית, הציגה ישראל את [תרומתה המתוכננת](#) לחיזוק התשתיות והמשק הפלסטיני בהתאם לחבילת ההקלות שאישר הקבינט המדיני-ביטחוני. בין התכניות נכללות הקמת אזור תעשייה בתרקומיא ואזור תעשייה נוסף בעזה. השר לשיתוף פעולה אזורי, צחי הנגבי, הציג שם גם את ההסכם החדש [לטיפול בשפכים](#) בנחל קדרון, ואת [שאר התוכניות ושיתופי הפעולה](#) המתקיימים בתחומי האנרגיה, מעברי הגבול והכלכלה.

האם ישראל חזרה עם הישגים מהאולימפיאדה הדיפלומטית של 2017? במל התעופה לא חיכו האוהדים עם דגלים ושירי ניצחון. יש לזכור שקיימת מחלוקת פנימית על ההישגים הרצויים עבור מדינת ישראל. ישראל המשיכה לפעול להפניית תשומת הלב לאיראן, להסיט את תשומת הלב מהסוגיה הפלסטינית, ולהציג את ישראל כמדינה מקובלת ואוהדה בעולם. המנגנון של המדינות התורמות ממשיך לפעול, וזה לטובת האינטרס הישראלי. בנוסף, המשיכה ישראל להצביע על ההטיה הקיימת במוסדות האו"ם כנגד ישראל, האשמה שכבר [זוכה](#) לתמיכה אמריקאית [ולאוזן קשבת](#) במסדרונות האו"ם.

העצרת הכללית של האו"ם היא כינוס מרכזי ועוצמתי. אבל כמו לאחר כל אולימפיאדה, גם עם תום העצרת ממשיכים השחקנים-המדינאים לתחרות הבאה, לאימונים, לאלופות העולם, לאלופיות האזוריות, ולמאבקים פנימיים. מידת ההצלחה של ישראל, כמו של מדינות אחרות, אינה נקבעת על ידי נאום מוצלח זה או אחר או פגישה בודדת, אלא לאורך זמן, ובפרספקטיבה ארוכה יותר: בהצלחה להשפיע על התודעה העולמית, בהצלחה לשכנע בסיפור שלה, ובהצלחה לתרגם תפיסות ואינטרסים לפעילות מדינית שמניבה הישגים.

לקריאה נוספת:

Alger, Chadwick. "The Emerging Roles of the NGOs in the UN System: From Article 71 to a People's Millennium Assembly." *Global Governance* 8, 2002, pp. 93-117

Austin, John Langshaw. *How to do things with words*. Oxford university press, 1975

Mitrani, Mor. "Global Civil Society and International Society: Compete or Complete?." *Alternatives* 38(2), 2013, pp. 172-188

Peterson, M. J. *The UN General Assembly*. London and New York: Routledge, 2006

Rosaldo, Michelle Z. "The things we do with words: Ilongot speech acts and speech act theory in philosophy." *Language in society* 11(2), 1982, pp. 203-237